

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski (przewodniczący)

SSN Barbara Skoczowska

SSN Włodzimierz Wróbel (sprawozdawca)

w sprawie **R. S.**,

skazanego z art. 18 § 3 w zw. z art. 286 § 1 k.k. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 30 kwietnia 2026 r. w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich na korzyść skazanego, od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 18 października 2022 r. (sygn. akt II AKa 91/22) utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 7 lutego 2022 r. (sygn. akt III K 297/20),

1) uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej utrzymania w mocy orzeczenia o obowiązku naprawienia szkody i oraz pkt 2 wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 7 lutego 2022 r., sygn. akt III K 297/20;

2) obciąża kosztami postępowania kasacyjnego Skarb Państwa.

Barbara Skoczowska

Zbigniew Puskarski

Włodzimierz Wróbel

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 7 lutego 2022 r. (sygn. akt III K 297/20) uznał R. S. za winnego tego, że w dniu 17 września 2018 r. w P. pomógł dwóm ustalonym osobom w celu osiągnięcia korzyści majątkowej oraz w doprowadzeniu do niekorzystnego rozporządzenia mieniem spółki M. sp. z o.o. w ten sposób, że zawarł w imieniu spółki B. sp. z o.o. umowę leasingu operacyjnego nr [...] dotyczącą koparki gąsienicowej C. o wartości 485.850 zł, co zakwalifikowano jako występki z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. Za czyn ten Sąd wymierzył oskarżonemu karę 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat próby, oddał go w tym czasie pod dozór kuratora oraz wymierzył karę grzywny w wysokości 100 stawek dziennych po 20 zł każda. Ponadto, na podstawie art. 46 § 1 k.k., Sąd orzekł wobec R. S. obowiązek naprawienia szkody poprzez zapłatę na rzecz M. sp. z o.o. kwoty 285.681,72 zł.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z dnia 18 października 2022 r. (sygn. akt II AKa 91/22) utrzymał zaskarżone orzeczenie w mocy.

Kasację od prawomocnego wyroku Sądu odwoławczego wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich, zaskarżając go na korzyść R. S. w zakresie, w jakim utrzymano w mocy orzeczenie o obowiązku naprawienia szkody. Skarżący, powołując się na przepisy art. 523 § 1 k.p.k. oraz art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., zarzucił wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów prawa procesowego, to jest art. 433 § 1 k.p.k. i art. 440 k.p.k., polegające na zaniechaniu rozpoznania apelacji obrońcy oskarżonego poza granicami stawianych w niej zarzutów i w konsekwencji utrzymaniu w mocy rażąco niesprawiedliwego rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w Poznaniu w zakresie dotyczącym nałożenia na oskarżonego obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, mimo iż zapadło ono z rażącą, mającą wpływ na treść orzeczenia obrazą przepisu art. 415 § 1 zdanie 2 k.p.k.. Według Rzecznika naruszenie to polegało na orzeczeniu wobec oskarżonego obowiązku naprawienia szkody w całości w sytuacji, gdy w dacie wyrokowania roszczenie pokrzywdzonego podmiotu było już prawomocnie rozstrzygnięte wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 30 października 2020

r. (sygn. akt I C 537/20), co wyłączało możliwość nałożenia tego obowiązku w postępowaniu karnym z uwagi na zakaz rozstrzygania w różnych postępowaniach o tej samej szkodzie i kumulowania tytułów egzekucyjnych. W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie wyroków Sądów obu instancji w zaskarżonej części dotyczącej środka kompensacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich jest oczywiście zasadna, co pozwala na jej rozpoznanie w trybie przewidzianym w art. 535 § 5 k.p.k.

Sąd Najwyższy w pełni podziela argumentację przedstawioną w skardze kasacyjnej, uznając ją za własną. Istota problemu sprowadza się do naruszenia tzw. klauzuli antykumulacyjnej zawartej w art. 415 § 1 zdanie drugie k.p.k. Przepis ten statuuje jednoznaczny zakaz orzekania obowiązku naprawienia szkody, jeżeli roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono. Ratio legis tego rozwiązania jest ochrona oskarżonego przed funkcjonowaniem w obrocie prawnym kilku tytułów egzekucyjnych dotyczących tego samego roszczenia, co prowadziłoby do nieuzasadnionego uprzywilejowania wierzyciela i rażącej niesprawiedliwości wobec dłużnika. W niniejszej sprawie nie ulega wątpliwości, że roszczenie spółki M. sp. z o.o. wynikające z umowy leasingu nr [...] było przedmiotem prawomocnego rozstrzygnięcia w procesie cywilnym. Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 30 października 2020 r. (sygn. akt I C 537/20) utrzymał w mocy nakaz zapłaty z dnia 20 września 2019 r. (sygn. akt III Nc 381/19), nakazujący R. S. zapłatę kwoty 291.899,40 zł z odsetkami.

Analiza dokumentacji z akt spraw cywilnych, o których dopuszczenie w charakterze dowodu wnosił Rzecznik, potwierdza pełną tożsamość przedmiotową i podmiotową roszczenia zasądzzonego w procesie cywilnym z tym, które stało się podstawą orzeczenia środka kompensacyjnego w procesie karnym. Oba rozstrzygnięcia dotyczą tej samej szkody powstałej w wyniku niewywiązania się z umowy leasingu nr [...], a kwoty roszczeń wykazują ścisły związek rachunkowy, wynikający z rozliczenia wartości przedmiotu leasingu i dokonanych wpłat. Choć Sąd Okręgowy w Poznaniu podejmował próby ustalenia, czy pokrzywdzona spółka zainicjowała postępowanie cywilne, został wprowadzony w błąd informacją z Banku

[...], jakoby takie postępowanie się nie toczyło. Błąd ten, powielony przez brak należytej weryfikacji ze strony orzekających Sądów, doprowadził do wydania wyroku obarczonych rażącym naruszeniem przepisów.

Zaniechanie przez Sąd Apelacyjny dostrzeżenia tego uchybienia przy rozpoznawaniu apelacji stanowiło naruszenie art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. Obowiązkiem Sądu odwoławczego jest bowiem kontrola zaskarżonego orzeczenia nie tylko w granicach zarzutów, ale także pod kątem wystąpienia rażącej niesprawiedliwości wyroku. Utrzymanie w mocy orzeczenia, które kreuje drugi tytuł egzekucyjny w odniesieniu do tej samej szkody, wprost uderza w fundamenty rzetelnego procesu i pewności obrotu prawnego. Skoro orzeczenie o obowiązku naprawienia szkody zapadło z ewidentnym naruszeniem zakazu z art. 415 § 1 zdanie drugie k.p.k., nie mogło zostać utrzymane w mocy.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy uchylił wyroki Sądów obu instancji w zaskarżonym zakresie, eliminując z obrotu wadliwe rozstrzygnięcie o środku kompensacyjnym, co czyni zadość wymogom sprawiedliwości i usuwa stan naruszenia prawa.

[J.J.]

[r.g.]

Barbara Skoczowska Zbigniew Puskarski Włodzimierz Wróbel